

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

STORMFULDE HØJDER

I 40 ÅR

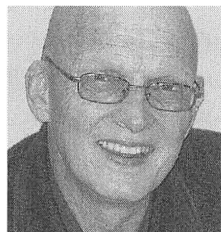
1969

2009

ET JUBILÆUMSSKRIFT OM
HISTORISK FORENING I ØLSTYKKE

STORMFULDE HØJDER
i 40 år
1969-2009

Ole

Inge

Et jubilæumsskrift om Historisk Forening i Ølstykke

Forfattet af Ole Bjørn Andersen
med arkivhjælp af Inge Rasmussen

Vignetten som ses på siderne i bogen er Skenkelsø Mølle fra 1909 fra et postkort, sendt fra Ølstykke til Jyllinge med portoen 3 øre. Jyllinge hørte dengang under Ølstykke.

Festskrift i anledning af Ølstykke Historiske Forenings
40 års jubilæum

Udgivet i 300 eksemplarer

1. oplag, 1. udgave 2009

Forfattet af Ole Bjørn Andersen

med arkivhjælp af Inge Rasmussen

Udgivet af Ølstykke Historiske Forening

og Preben Lemann Forlag

ISBN 87-980384-5-1

Forside- og bagsidegrafik og foto:

Ole Bjørn Andersen

Korrektur:

Ingrid Christensen

Layout og tryk:

Lemann.dk . 4068 0059

Forord

40 år er en lillebitte prik historisk set, men for Ølstykke udvikling i 4 årtier er det et kæmpeskridt, der har udviklet en lille stationsby med gårde og huse til en forstad til København.

En sådan udvikling sletter en stor del af det oprindelige miljø og landskab. Derfor kan vi takke de folk, der i 1969 tog initiativet til at danne en lokalhistorisk forening i Ølstykke.

Foreningen har gennem de forgangne år taget vare på afleverede effekter af historisk værdi fra lokale indbyggere samt været med til at bevare et arkiv med billeder og skrifter for eftertiden.

Da kommunen i 1972 erhvervede Skenkelsø Mølle med omliggende bygninger, blev det et naturligt sted at binde sig til. Der blev derfor indgået en aftale med kommunen om driften.

Når foreningen så skal markere de forgangne 40 år, må det være med et festskrift. Vi ønsker at ridse op, hvad man har formået i de år, så man efterfølgende kan få et indblik i foreningens virke.

Peter Ahrendt
formand

På kontoret på møllen hænger nogle flotte håndtegnede emblemer og navneplader som en slags udkast til bomærker. Uden at kende kunstneren synes vi de fortjener en plads som illustration i bogen.

Initiativet

Det var ikke en lørdag aften, men en lørdag eftermiddag i oktober 1969, at en snes historisk interesserede borgere fra Ølstykke mødte op ved jættestuen Møllehøj.

Et lille selvbestaltet udvalg havde inviteret i det håb at starte en Historisk Forening for Ølstykke og Omegn. Initiativtagerne til besøget glædede sig over den pæne tilslutning, og de fremmødte var efter besøget på Møllehøj enige om, at Ølstykke manglede en forening af historisk art.

Dette blev starten på den forening, som den 3. december 2009 kan holde 40 års jubilæum, for det er netop 40 år siden, at der på Svanholmskolen var stiftende generalforsamling med 30 fremmødte lokalhistorisk interesserede Ølstykkeborgere.

Arrestbetjent Knud I Pedersen bød velkommen, og sognerådsmedlem bibliotekar Svend Esbech redede for formålet med en sådan forening. Vedtægter blev drøftet og godkendt, og en bestyrelse blev valgt, som bestod af Kristin Ryge, København, Tove Hjemdal, Holmegård, Niels Verner Sørensen, Ryttervænget, Knud Pedersen, Svanholm. Svend Esbech Ryttervænget, Svend Aage Christensen, Søgård samt Jan Allart fra Ryttervænget alle fra Ølstykke.

Der var et overskud fra den stiftende generalforsamling i 1969 på 318,87 kr.

Ønsker man at hæfte andet på 1969, havde Ølstykke Tennis Klub 35 års jubilæum.

Hvad kan man få for en ti'er?

I 1971 fik Ølstykke Lokalhistoriske Forening en krudtugle. I Ølstykke var en slags hemmelig loge, som kaldte sig "De Ølstykke Krudtugler", som hædrede initiativer i Ølstykke. Krudtuglerne uddelte med mellemrum en humorfyldt pris med en skriftlig begrundelse samt en lille gave. Gaven til Ølstykke Historiske Forening bestod af et par graveredskaber og råmateriale til en flintøkse, og i begrundelsen stod blandt andet: Foreningen udmærker sig på flere måder. Årskontingentet er rekordlavt på 10 kr.

Alle er velkomne, og medlemstallet er ca. 80 med stigende tendens.

Den flittige formand Niels Verner Sørensen har i det forløbne år arrangeret foredrag om Værebros og om gamle møller. Der har desuden været udflugter til arkæologisk udgravning i Lillevang ved Farum. Arrangerede ture til f.eks. St. Bendts Kirke samt tættere besøg til gravhøje, som vores egen egn er så rig på.

Desuden skriver ugleterne om utrættelige hr. Esbech, som samler og arkiverer alt tilgængeligt materiale af både ny og gammel dato. Slutteligt ønskes foreningen mange nye medlemmer og god arbejdslyst fremover. Underskrevet "De Ølstykke Krudtugler".

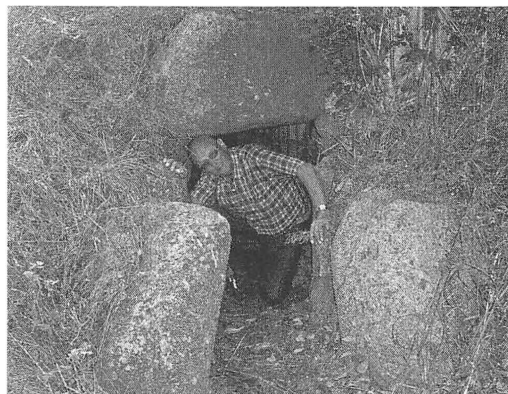
Ølstykke Lokalhistoriske Forening var altså i 1971 så godt i gang, at vi fik bevågenhed udefra.

1971 startede Ølstykke Festlige Fodboldklub.

Første bestyrelse set fra venstre: Jan Allart, Tove Hjemdal, Kristin Ryge, Svend Aage Christensen, Svend Esbech, Niels Verner Sørensen og Knud Pedersen.

Jættestuen Møllehøj, som også engang hed Udleire Steenstue, kan ses på vejen til Lille Rørbæk. Den ligger i Frederikssund Kommune tæt på grænsen til Ølstykke. Møllehøj er beskrevet i det franske værk om Skandinavien allerede i 1842. Der er fuld ståhøjde inde i højen som er 2,9 x 6,7 m, og der er fri adgang. Husk stearinlys.

Billedet er en keramisk krudtugle, som findes på Lokalhistorisk Arkiv. Der har været gentagne gætterier på, hvem der stod bag uglerne. Krudtuglerne blev uddelt i mange år. Så det var ikke bare en enkelt kort happening i Ølstykses historie, men en langvarig og sjov ide til ære for gode og flittige tiltag i vores by. Måske ment som en hemmelig inspiration til andre aktive borgere i Ølstykke.

Et såkaldt minijubilæum året 1975 Møllen og Lokalhistorisk Forening

Ambitionerne var høje og aktiviteterne flittige, og det skulle atter bevises udadtil.

Ølstykke Historiske Forening udsendte derfor i 1975 sit første trykte skrift i et par hundrede eksemplarer med støtte fra SDS (nuv. Nordea) og Lions Club.

Det fik titlen "Beskrivelse over Snostrup og Ølstykke sogn". Det nydelige lille trykte skrift på 30 sider kunne købes på biblioteket som et naturligt kulturelt og historisk tiltag.

Svend Esbech havde som forord meget levende beskrevet Ølstykke sogn i 1800-tallet med et gammelt kort og foto af Møllehøjen samt givet et billede af præsten og mennesket Knud Eskild Møhl. Bogen indeholder også pastor Møhls beskrivelse over Snostrup og Ølstykke sogne samt historier om Frode Fredegod og Frodehøj nær Værebros Å.

For en ordens skyld bør vi skrive at pastor Møhl var sognepræst for menigheden i Ølstykke og Snostrup fra 1836 til 1890 og interesserede sig kraftigt for historie og arkæologi samt stod bag udgravninger af flere gravhøje i vores kommune.

Skriftet blev præsenteret på foreningens generalforsamling, som også afholdtes på Ølstykke bibliotek.

Frederiksborg Amts Avis skrev, at det var i anledning af foreningens 5 års minijubilæum, skønt året var 1975. Byggeriet Ølstykke svømmebad startede 1975.

Skenkelsø Mølle er en typisk hollandsk vindmølle, som blev købt af kommunen i 1972. Møllen var aktiv i godt 80 år indtil 1970 og gik derefter i dvale, men Historisk forening var lysvågen, og så ideen med møllen som Ølstykkets vartegn. – Nationalmuseet fandt møllen for ung og ville ikke stå for møllens bevarelse.

Ølstykke Kommune måtte så selv bære udgifterne ved såvel køb som restaurering og i efteråret 1975 arrangeredes besøg i møllen af Lokalhistorisk Forening, som søgte tilladelse til at anvende en del af bygningerne til opbevaring af større historiske effekter.

For at holde rede på disse ting blev der nedsat en arbejdsgruppe, som bl.a. sorterede en modtaget hattefabrik. Alle småting som billeder og bøger blev samlet i Lokalhistorisk Arkiv på biblioteket.

Gaver til Historisk Forening kunne også være et problem. Store landbrugsredskaber som vogne, selvbindere og plove var noget, foreningen måtte sortere hårdt eller deponere privat.

Der blev også holdt "Lørdage På Møllen", da man i 1977 lavede 4 mølledage, så alle der havde lyst kunne se, at kommunen havde opført en ny *omgang. Besøgende var nu sikret når udsigten skulle nydes.

"Lørdage På Møllen" var også tænkt som hyggestunder og invitation til kommunens borgere om at give en hånd med, ved at reparere redskaber og husgeråd.

I 1974 noterede foreningen at samlingerne var så etablerede, at der kunne modtages besøgende, som i antal blev til 164, hvoraf 48 var udlændinge.

*En omgang er der hvor man kan gå rundt udenpå møllen, og hvor møllehattens retning styres fra.

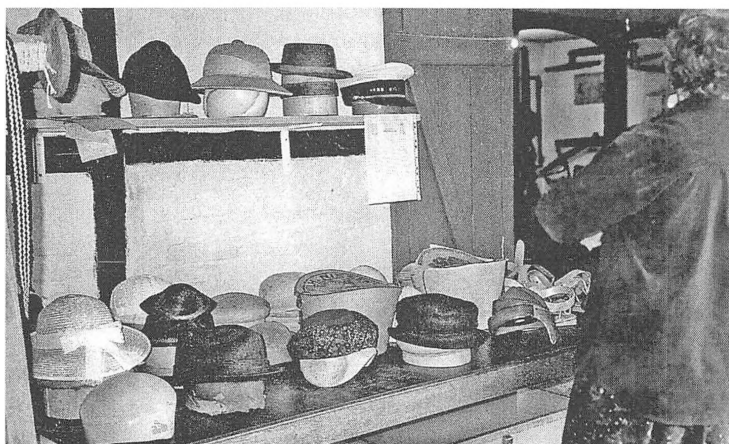
Svend Esbech

Pastor Knud Eskild Møhl blev kaldet til sognepræst for Ølstykke og Snostrups menighed 26. juli 1936. Møhl var med til at danne det første Menighedsråd, og i hans tid blev kirketårnet i Ølstykke Kirke erstattet med det tårn, vi kender i dag. Med arkæologisk interesse ledte han efter en runesten efter sagnkongen Frode Fredegod i højen Frodebjerg.

Pastor Møhl huskes nok mest for udgravning af Maglehøj og senere opbygningen af et oldtidsanlæg.

Dette blev til en romantisk kunstig gravhøj med bauta- og runestene, som han lod fremstille og rejse ved højen.

Runestenen er i dag væltet, og Maglehøj kaldes nu til dags i folkemunde "Præstens Høj".

Foreningen fik lokaler til rådighed på møllen til de mange sager, borgere i Ølstykke kom med. Her ses en del af en hel hattefabrik, som blev modtaget og sorteret af en nystiftet arbejdsgruppe.

Med pennen som værktøj

Enhver forening får ønsker om et medlemsblad og naturligvis gjaldt det også Lokalhistorisk Forening. Første nummer så dagens lys foråret 1977. Tanken var, at foreningen skulle skrive små artikler om fortiden fra vores egn samt oplyse om nyt fra Lokalhistorisk Arkiv. Samtidig formidledes meddelelser om planlagte aktiviteter for medlemmer og interesserede.

Man udsendte også en konkurrence om et forslag til foreningens bomærke. Det nye medlemsblad viste på forsiden bestyrelsens eget forslag, som var Storhånden. En helleristning som var fundet på en granitsten i Svestrup, og som bladet også havde en artikel om. Stenen er i privat eje her i Ølstykke.

Et af de indsendte forslag blev præmieret, men det blev Storhånden, som også i dag er foreningens bomærke. Bagsiden af det nye medlemsblad var en smuk tegning af Skenkelsø Mølle udført af Henrik Christensen. Bladet hed slet og ret Ølstykke Lokalhistoriske Forening. Ølstykke nyt skrev om bladet, at det var et lille og uprentiøst, men spændende blad med interessante oplysninger.

Medlemsbladet er i dag i sin 32. årgang og har skiftet navn til "Nyt om gammelt". Bladet er nu i farver, og redaktionen arbejder gerne sent mandage på Lokalhistorisk Arkiv.

Møllen og mølleren omkring 1980

Når vi skriver om 40 år i foreningen med møllen som centrum, kommer vi ikke uden om møller Karl Johan Eriksen, som købte møllen i 1941 og drev den som virksomhed, indtil kommunen overtog den i 1972. Derfor var vi i foreningen lykkelige over, at møller Eriksen ville være aktiv som guide for møllens gæster. Møller Eriksen vidste alt om møller, for han havde selv vedligeholdt sin mølle gennem sit ejerskab med stor pietet og sagkundskab. Det var der kun få der efterhånden havde. Derfor stod han også bag, at der kom nye krøjbjælker, der er de store bjælker, der bærer maskineriet til at dreje møllen op mod vinden, og den før omtalte omgang, hvor alt var færdigmonteret i 1980. Møller Eriksen var også en dygtig fortæller og venlig omviser. Berlingske Tidende var engang på besøg, og ved denne lejlighed blev han udnævnt til "Ridder af Sjælland og omliggende øers vinddrevne møller", og det er ganske vist. Beviset hang nemlig i glas og ramme i hjemmets kælder.

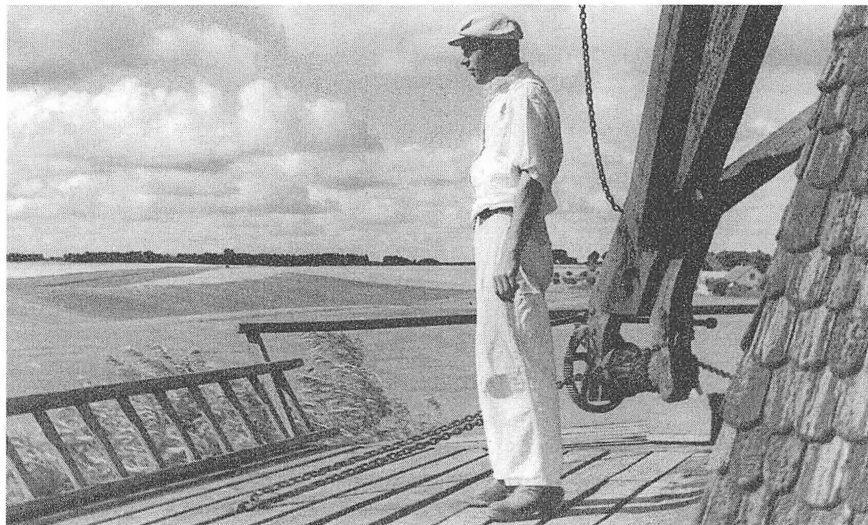
Møller Eriksen var for foreningen en uvurderlig støtte og rådgiver og blev derfor i 1980 udnævnt til æresmedlem og fik ved en højtidelighed, i den nye mødesal på møllen overrakt et smukt æresbrev udført af vores lokale kunstner Else Agger.

Da kommunen og kulturministeriet i 1981 gav tilskud til at udgive en beskrivelse af Skenkelsø Mølle og livet omkring den, blev møller Eriksen naturligvis en nøgleperson i arbejdet, da han var en af de få, som kendte møllen ud i mindste detalje.

Møller Karl Johan Eriksen døde den 14. juli 1988 efter et aktivt og begivenhedsrigt liv.

Møller Eriksen købte Skenkelsø Mølle af Lars Hansen i 1941 og blev derfor aktiv møller i en hollandsk vindmølle bygget i 1881.

Gennem årene maledede han kornet for "alle de Skenkelsøbønder", fordi de kun havde et tærskværk trukket af heste, men ikke havde egne elektriske kværne. Som driftig og respekteret møller og købmand solgte han også foderstoffer til bønderne i området.

Foreningens bomærke "Storhånden" står som pryd i en privat have. Stenen er fundet på en mark i vores område og hævnedes i første omgang i stenbunken blandt andre marksten.

Siden skulle den bruges som belægningssten på en terrasse, hvor den blev opdaget som en helleristning.

De 5 fingre og 4 streger tolker man som frugtbarhedstegn over kvindens ni måneders svangerskab.

Stenen befinder sig stadig her i Ølstykke.

Møllehusets indvielse

Ølstykke Byråd vedtog august 1980, at det nyistandsatte møllehus skulle overdrages til kulturelt udvalg. Stuehuset nedbrændte i 1978 efter et lynnedslag. Her sov Knud og Gurli på første sal, men blev vækket af katten, som altså blev deres redning.

Møllehuset blev genopført i løbet af de næste to år med henblik på foreningslokaler og museumsrum med første ret af Lokalhistorisk Forening. Foreningen var samtidig færdig med istandsættelsen af møllebygningen, således at det hele i 1980 fremstod som et lille lokalmuseum.

Den 6. september var der officiel indvielse, så denne dag var en mærkedag for foreningen. Møllehuset havde fået lokaler til møder og arrangementer, og foreningen inviterede alle interesserede til at bese både lokalerne og selve møllen.

I stuehuset var 3 lokaler stillet til foreningens rådighed og på 1. sal var et lokale til 50 personer, som foreningen skulle dele med andre foreninger.

Det, som startede i 1969 med en lille historisk kreds fra Ølstykke, var med et blevet til en anerkendt forening under kulturelt udvalgs vinger.

Historisk Forening havde virkelig god grund til at fejre høstfest på Græstedgård senere på måneden, men glæden fik en pause i 1981, idet det ene vingepar knækkede i en kraftig storm.

Heldigvis fik møllen helt nye vinger og var intakt i 1984.

Knud og Gurli er bekendte til forfatteren, som ved, at historien er sand, og den blev skrevet som en rørende artikel i ugebladet "Ude og Hjemme".

Foreningsgas

Lokalhistorisk Forening modtog i 1982 en henvendelse fra Nationalmuseet, hvori det fremgik, at museumsfolkene gerne så, at medlemmerne af foreningen var klar til at assistere arkæologisk ved naturgasnettets etablering.

Lokalhistorisk Forening ville derfor give de medlemmer, der ville være med som amatørarkæologer, lidt ballast med på vejen. Man arrangerede en kursusrække i arkæologi vedrørende udgravningsteknik med arkæologen Tom Kristensen fra Roskilde museum som underviser. Kurset strakte sig over et halvt år og var en stor succes.

Der var overvældende interesse, så det blev til flere kurser i 1983. Vi ønskede naturligvis at skaffe plads til flere, som ville være amatørarkæologer. Det blev til endnu 3 aftner med teori i møllehuset og efterfølgende arbejde ude i felten for at afdække fortidsminder i Ølstykkens jord.

Samtidig var vi med arkivleder Anna Esbech i gang med at kulegrave landsbyerne omkring i Ølstykke for deres forhistorie.

Den samme Anna puslede også med tanken om et møllelaug, men derom senere.

Årets generalforsamling i 1983 blev holdt i sognecentret med efterfølgende underholdning med en film om Ungarn.

*Møllehuset nedbrændte ved et lynnedslag i 1978. Jeg arbejdede på Aller Press og var med til det grafiske med billeder af en brand i Ølstykke, hvor katten var redningen for beboerne. Flere år senere lærte jeg Knud og Gurli at kende, men det er en anden historie.
Forfatteren.*

Billedet er fra en udgravning af en boplads ved Kildesø med Steffen Hansen og arkæolog Keld Møller Hansen som aktive. For dem der ikke har prøvet det, kan det her oplyses, at det er hårdt at være amatørarkæolog. Det er ryggen der plager. Man er ude i alt slags vejr, og der er tit tidsbegrænsning, så man er helst på hver dag i ugen. Alle arbejdsstillinger er foroverbøjet på knæ med næsen nede i et hul i jorden. Hele dagen er dog reddet, når man gør et spændende fortidsfund.

Samarbejde

Langs Frederikssund-banen og nærmeste omegn var i alt 9 lokalhistoriske foreninger.

Vores forening havde i lang tid haft et meget frugtbart samarbejde med de andre 8 foreninger, og i 1984 havde vi 10 års jubilæum i foreningssamarbejde.

Det blev fejret med en stor udstilling i Veksø på Skibstedgård.

Hver enkelt forening valgte selv sit emne, så det blev en udstilling med 9 præsenterede hjertesager.

Vores udstilling var naturligvis noget med tilknytning til møller. Så kornets vej fra såning til forbrug gennem tiderne var en del af vores emne. Selv en gammel heste-omgang med tilhørende tærskværk var med, og gæsterne kunne blive undervist i korngrutning, da foreningen stillede både korn og kværn til rådighed.

Det mest markante resultat af de 9 foreningers samarbejde har været et fælles rejseudvalg, som gennem tiden har arrangeret rejser til Rom, Athen, Malta, Israel, Kreta, Sicilien, for at nævne bare nogle af de længere rejser.

Rejserne betaltes af medlemmerne selv og var så populære, at vi f.eks. til Rom sendte 50 medlemmer af sted.

Utallige korte ture blev det også til, og det at mødes og udveksle erfaringer samt at forstå andres koordinering om løsning af opgaver var inspirerende og lærerigt for alle parter.

I dag kan man stadig komme på rejse ved at blive medlem af "Historiske Foreningers Rejseklub", som er en selvstændig forening.

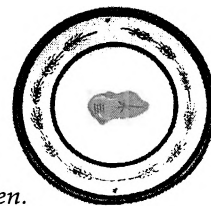
Lys på stavnsbåndet

En gennemgribende reform havde 200 års jubilæum i 1988, nemlig stavnsbåndets ophævelse.

Der blev oprettet komiteer i hele landet. Det blev der også i Ølstykke, hvor Lokalhistorisk Forening satte alle sejl til for at belyse stavnsbåndets betydning for livsvilkår og byggeskik.

Vores klubblad, som samme år ændrede navn til "Nyt om gammelt", havde naturligvis en god artikel om stavnsbåndets indflydelse på bondens dagligdag og den vold, der nogle gange fulgte med.

Jubilæet gjorde endvidere, at Kreditforeningen Danmark donerede en større sum penge som tilskud til aktiviteter omkring udstillinger og oplysningsarbejde osv. Vores forening mærkede dette, da KD's lokale vurderingsmand dukkede op på Skenkelsø Mølle for at overrække en check på 3000 kr. Det var en anerkendelse, som viste, at vores frivillige arbejde havde bevågenhed ud over vores egen kommune, og gav os blod på tanden til at fortsætte med vores aktiviteter.

Bomærke fra kontoret på møllen.

Historisk Rejseklub havde året 2006 sin 30 års fødselsdag. 77 rejser var det da blevet til og flere kommer til. Det begyndte i 1976 med rejser af historisk indhold. I starten var rejseklubben en del af Historisk Forening men i 1996 blev foreningerne til to selvstændige foreninger.

Forsiden blev ændret i 1988 og fik løbende bladnummer. Derfor blev blad nr. 2 til den forside, der i flere år frem så var den faste genkendelige forside.

Blad nr. 1 havde billederne i en anden rækkefølge, så denne forside så derfor bare lidt anderledes ud, men altså blev blad nr. 2 til fremtidens faste layout.

De første foreningsblade havde ikke bladnummer.

Rund fødselsdag

Lokalhistorisk Forening fik besøg af mange gratulanter på sin 20 års fødselsdag i 1989.

I dagens anledning inviterede vi til gløgg og æbleskiver på Skenkelsø Mølle.

Blandt de mange gaver til foreningens museumssamling var der det skøde, som møller Eriksen i 1942 fik på møllen og tilhørende bygninger, der hvor vores forening nu kan nyde sine gode rammer.

Museet og møllen kunne stolt i 1989 berette om besøg af ca. 600 børn og voksne, og med et medlemstal på mere end 200 og kunne også berette om en livskraftig forening på 20 år.

De Ølstykke Krudtugler, den før omtalte hemmelige loge, var også med som gratulanter, idet en altnuligmand på møllen blev hædret som "Hæderskrudtugle".

Personen var malermester Axel Pless, og i begrundelsen stod der: At han fejer, registrerer, sætter på plads. Maler vægge, hvidter lofter, restaurerer, sætter i stand og viser rundt samt arbejder effektivt og nænsomt.

Axel Pless startede sin gang på møllen omkring 1970, og har en stor del af æren for, at samlingen i dag har den kvalitet den har.

Den egentlige fødselsdagsfest blev afholdt på Græstedgård med pølsebord og underholdning af lokalt islæt.

Det var en mørk og stormfuld nat

Morgenen torsdag den 25. januar 1990 var alle planer om et møllemuseum ved at gå op i røg.

En storm havde natten igennem hærget Danmark, og jeg, som skriver dette hæfte, besluttede at bringe min hustru Winnie til sit arbejde på Skyhøj Auto nær Ølstykkens højeste punkt.

Jeg kører ad A6 bag om møllen og fornemmer noget på møllen bevæger sig. Jeg kører ind til siden og ser, at kraftige vindstød får møllens vinger til at dreje rundt. Det havde jeg aldrig set før, og i storm og halvmørke var det et ret uhyggeligt syn.

Jeg får afleveret Winnie, og skynder mig hjem for at slå alarm. På vejen er jeg nødt til at se, om mit syn så rigtigt

I vores lokale telefonbog finder jeg under foreninger et nummer, jeg ringer til. Den kvinde, jeg får fat på, lover at give beskeden videre. Jeg når hverken at oplyse mit navn eller forstå, hvem jeg talte med, men kørte senere ud og så vingerne var stoppet, og dagen efter tog vi alle i husstanden på ferie.

Atter hjemkommet ser vi, at episoden havde fået en del omtale i aviserne, og at man efterlyste mig som redningsmand fra brand i møllen.

Svend Sylvest og Aksel Pless var dem, der fik standset møllen. Bremsesystemet i træ var ved at gå i brand, og skønt møllen var bremsset forskriftmæssigt, fik den orkanagtige storm møllen i gang.

Jeg havde fortalt om min oplevelse, og det var så det, men jeg fik altså overrakt en flaske med tak for hurtig indsats af formanden Niels Verner Sørensen, så jeg har også haft min indirekte indflydelse på den succes, Skenkelsø Mølle har i dag.

*Skyhøj. Ølstykkets højeste punkt 49 m. oh.
ligger bag Jørlunde Skole.
Alt tyder på, at der har været historisk be-
byggelse omkring Skyhøj, for der er gjort
rige fund fra jernalder og vikingetid i om-
rådet. Her er der også rigt på gravhøje og
langdysser hvoraf alt for mange er sløjfet.*

*Bestyrelsen ved 20 års dagen.
Set fra venstre: Palle Espersen, Axel Pless,
Knud Brandt, Niels Verner Sørensen, Curt
Cedervald, Else Agger og Poul Andersen.*

Møllebogen

Da Skenkelsø Mølle nok er vores forenings største attraktion, især fordi den står, som da den var ny i 1891, men også fordi den tekniske del med tandhjul af træ, remme der samler systemet og drivkraft fra vinden kan virke overraskende på alle, der kun har set en mølle udefra.

Derfor var en boglig beskrivelse om funktionerne da på sin plads.

Egentlig er det underligt, at der aldrig er skrevet en bog om emnet. Det måtte Historisk Forening da gøre noget ved. Bogens hensigt var at fortælle om, hvordan en mølle egentlig fungerer og blev den første af sin art i Danmark.

Bogen udkom i maj 1991 under titlen "Rundt om Skenkelsø mølle".

Forfatterne til bogen var 10 personer med tilknytning til møllen og vores forening, og derfor er der lidt overlapning i stoffet, hvilket er uden betydning, for bogen er skrevet af engagerede personer.

Bogen fik bidrag fra Ølstykke kommune og Frederiksborg amt.

Blandt personer der har bidraget til bogens tilblivelse er: Møller Eriksen, Palle Espersen, Svend Esbech, Else Agger, Bent Larsen, Svend Sylvest, Anna Eriksen, Anni Andersen, N. V. Sørensen samt Lokalhistorisk Arkiv og fotografier af ukendte fotografer.

Møllebogen kom i 1993 på lydband, så alle nu kan lytte sig til den spændende historie om Skenkelsø mølle.

Drømmen der gik i opfyldelse

Foreningens store håb, var at møllen skulle blive et arbejdende museum og et sted, hvor man ville kunne studere mølleteknologi.

Dette blev indfriet i starten af halvfemserne. Der er nu blevet dannet et møllelaug, hvor et par af medlemmerne har været på møllepasningskursus med det mål, at møllens vinger atter skulle køre. Desuden var der rekvireret en mølleekspert som konsulentbistand til vedligehold og reparation, så møllen blev sikker og funktionsdygtig, især indvendig med den gamle teknik.

Et kørende møllemuseum med vindkraft var snart en realitet, men lokalt malet mel kunne allerede nu købes fra en elektrisk kværn.

Et lokalhistorisk arbejdende museum var hermed født, og i 1993 var besøgstallet oppe på ca. 1000 mennesker om året.

En samling af flintredskaber fra fund i kommunen er blevet sat op i en montre, og foreningen havde en rigtig godt besøgt foredragsrække.

En egnsbeskrivelse "Rundt om Ølstykke" er udgivet i foreningens hæfter og skulle fortsætte fremover.

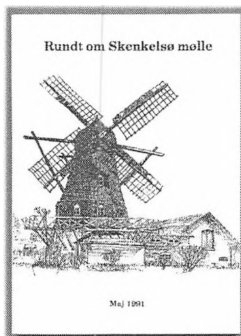
En museums-vejledning for museet i møllen blev sat i gang, og planlægning af 25 års jubilæum iværksat.

Møllehuset og møllen blev i 1993 kaldt for en lokalhistorisk perle, og et godt flagskib for den meget aktive historiske forening, hvor det flittige møllelaug velfortjent også blev fremhævet.

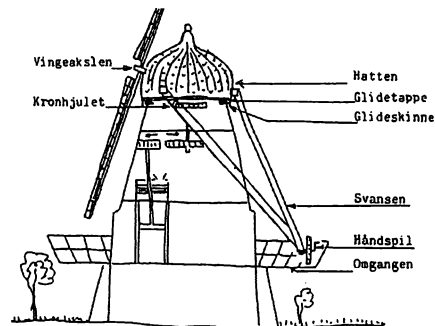
1993 blev også det år, hvor bogen Rundt om Skenkelsø mølle blev udsendt på det før omtalte lydband.

Møllelauget 2009 ved møllehuset. Set fra venstre: Hans Hansen, Henning Nielsen, John Møller, Kaj A. Frandsen, Peder Iversen, Knud Brandt, Ib Appelt, Holger Jensen, Preben West Nielsen, Ole Petersen og Peter Ahrendt.

Rundt om Skenkelsø Mølle blev udgivet i maj 1991, da møllen fyldte 100 år. På side 1 står, at den handler om møller i almindelighed og Skenkelsø Mølle i særdeleshed. Møllen blev bygget af gårdejer Peter Petersen fra Tungegården som videresolgte den til Lars Hansen. 1941 overtog så K.J. Eriksen den indtil 1972, hvor kommunen købte den, og i 1973 standsede endelig driften af den sidste vindmølle i Ølstykke. Tegningen til højre er taget fra bogen.

25 års jubilæum

Lørdag den 3. december 1994 mellem kl. 14 og 16 var der reception på Skenkelsø mølle i anledning af, at Lokalhistorisk Forening havde 25 års fødselsdag, og den samlede bestyrelse tog imod.

Med et medlemstal på ca. 200 og med aldrig under 100 besøgende på foreningens mølledage var der virkelig grund til at feste. Mølledagene ligger nu fast på to lørdage i sommerperioden.

Formand gennem alle de 25 år Niels Verner Sørensen udtrykte på dagen stolthed over den store interesse, der har været både lokalt og på landsplan. Om et par år vil møllevingerne snurre igen, og det vil blive et prægtigt syn for alle, der kommer nord fra, hvor møllen tager sig flottest ud, men også fra rådhuset, hvor man i klart vejr vil kunne se møllevingerne i funktion. Det blev også i 1994, at Svend Esbech udgav en bog ved navn "Ølstykke til alle tider", som fortæller om Ølstykke frem til 1960. Familien Esbech har været yderst flittige i Historisk Forening og Historisk Arkiv.

Bogen blev præsenteret ved en sammenkomst i byrådssalen på Ølstykke rådhus.

Møllevingerne drejer rundt igen

Lørdag den 4. februar 1995 gik et stort ønske i opfyldelse for Historisk Forening.

Der var nemlig prøve kørsel med stor spænding på, om foreningen nu havde held og dygtighed nok til at få den fordums stolte mølle i gang igen. Det er jo voldsomme kræfter, der sådan sættes i gang af en flok mølleamatører.

Alle krydsede fingre for, at hele projektet skulle lykkes. Det var jo noget af et ansvar, hvis møllen løb løbsk, og det hele brasede sammen.

Men succesen var hjemme, og alle medlemmer stod med en klump i halsen, da de stolte vinger begyndte deres bevægelse, som de skulle, og den knirken og bragen indefra var til stor lettelse kun en mølles normale maskinstøj.

Nogle folk i byen har nok undret sig over at se den gamle sovende mølle atter dreje rundt.

Det møllelaug, der blev dannet i 1994, kunne nu med stolthed kalde sig aktive møllere, og stoltheden for hele foreningen ville ingen ende tage igen i 1996, da møllen blev præmieret.

Udvalget til Ølstykkens forskønnelse præmierede foreningens arbejde, så møllen fremstod så flot, at den fortjente "Den kronede laks", som er en kakkelt i keramik til indmuring et passende sted på den udvalgte bygning.

Prisen blev overrakt af forskønnelsesudvalgets formand Jørgen Thomsen.

*Bestyrelsen ved foreningens 25 års jubilæum.
Set fra venstre:
Else Agger, Kirsten Kasow, Knud Brandt, Niels Verner Sørensen, Karen Christensen, Viggo Rasmussen og Axel Pless.*

Grundbjælkerne til et par møllevinger fylder en del for slet ikke at tale om vægten. De må ikke være stive, for så knækker de. Når man kravler op for at sætte segl, kan man mærke hvordan de kan bøje og føje sig mod vinden. Med gammeldags hejseværk har det været noget af en præstation at få dem på plads.

En aktiv formand takker af

Da Historisk Forening i 1996 holdt generalforsamling på møllen den 27. februar skulle forsamlingen sige farvel til et stykke af sin egen historie.

Foreningens første og hidtil eneste formand gennem de 27 år foreningen har eksisteret, Niels Verner Sørensen, ville efter god og tro tjeneste gå af og fortsætte som menigt medlem.

En naturlig årsag til beslutningen var, at han flyttede til Hundested, og i foreningens blad "Nyt om gammelt" skrev han blandt andet: "Vi bliver aldrig færdige, vi vil altid være undervejs."

I sin sidste beretning som formand for foreningen fortalte han også om de mange traditioner, der er gennemført, og om de skriftlige udgivelser der blev lavet. Også de historiske rejser den nye selvstændige forening "Historiske Foreningers Rejseklub", som Niels Verner Sørensen også var formand for, blev nævnt. Niels Verner Sørensen flyttede med sin familie til Ølstykke i 1965, og fire år efter kunne han se, at udviklingen for byen blev eksplosiv, og at det blev vigtigt at samle og bevare de tilgængelige dele omkring Ølstykke. Derfor var det for ham vigtigt, at en historisk forening blev stiftet.

Med 27 år på posten som formand for Historisk Forening blev det bevist, at der hos Niels Verner var handling bag ideer og tanker.

En god efterfølger fra bestyrelsen skulle naturligvis vælges. Valget faldt på Viggo Rasmussen fra Stationsvej som en værdig afløser.

Kommunetriumf

Ved en reception i 1999 på Ølstykke Rådhus havde museumsforvalter Aksel Pless og kasserer Knud Brandt i Ølstykke Historiske Forening modtaget Ølstykke Kommunes lederpris.

Prisen uddeltes første gang i 1976, fordi kommunen stod i taknemmelighedsgæld til frivillige borgere, der år ud og år ind udførte uselvvisk, ulønnet arbejde i kommunen.

Det blev så en årlig tradition, som i 1999 blev til fordel for to ildsjæle i driften og restaurering af vor mølle, nemlig museumsforvalter Aksel Pless og kasserer i foreningen Kurt Brandt.

Det skete ved en reception på rådhuset den 8. marts, hvor byrådsmedlem Erhard Filtenborg som kulturudvalgsformand overrakte prisen.

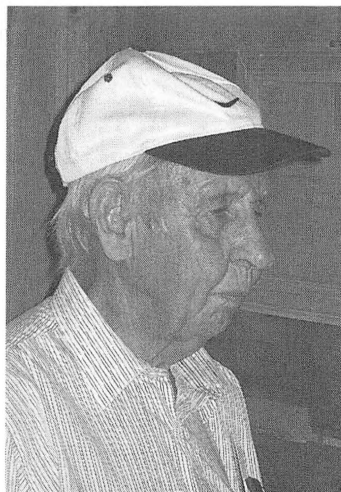
De to agtværdige medlemmer Aksel Pless og Knud Brandt fik prisen for deres mangeårige indsats på Skenkelsø Mølle, som ikke alene er kommunens vartegn, men også huser kommunens lokalhistoriske museum.

Enhver anerkendelse og offentlig tak er meget værd for enhver, der har prøvet en frivillig indsats, og for alle i Historisk Forening en stor triumf.

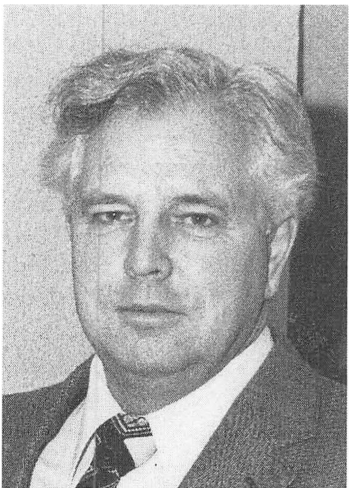
Axel Pless

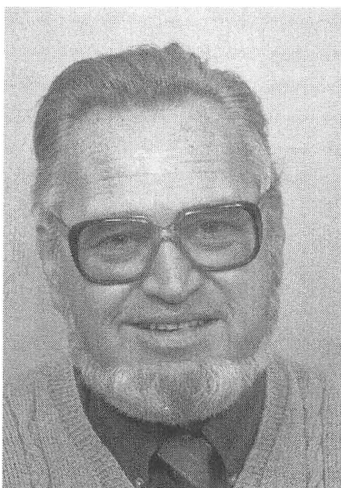
Knud Brandt

Niels Verner Sørensen

Viggo Rasmussen

2 møller i Ølstykke

Den 18. juni i år 2000 var det dansk mølledag, hvor over 100 møller holdt åbent hus.

Den smukkeste af dem syntes vi naturligvis var Skenkelsø Mølle, som samtidig holdt grøn mølledag. Vingerne skulle snurre, for der skulle produceres friskmalt mel fra stenkværn.

Grøn mølledag satte spot på økologiske kornsorter. Mølledagen dette år var ekstra festlig, fordi der ville blive afsløret en minikopi af møllen i størrelsen 1:35. Ingeniør Per Jessen fra Stenløse havde brugt 3 år på at bygge modellen efter omhyggeligt at have opmålt vores gamle mølle.

Kopien havde bygherren besluttet at overdrage til mølemuseet på mølledagen, hvor kulturudvalgsformand Erhard Filtenborg sagde tak på Ølstykke Kommunes vegne.

Lokalhistorisk Forening så dette som endnu en godkendelse af de mange års initiativer i et aktivt museum, også fordi en mølledag i Ølstykke efterhånden var sat i system med mange aktiviteter.

Denne mølledag var om brød og bagning med besøg af Camilla Mikkelsen fra traktørstedet "Virkelyst", som fortalte om kornsorter og med smagsprøver til besøgende.

Demonstration af knipling, kartning og uldspinding på rok var også at se.

For børn var der bolsjekogning og snobrødsbagning af mel fra møllen, og på dagen var også møllelauget parate til at fortælle ungerne, hvordan møllen fungerer.

En familietur til vores mølle var underholdning for både forening og besøgende.

Filmproducent

Vores forening druknede i succes da vi i oktober 2004 havde premiere på dokumentarfilmen "Ølstykke i 70'erne".

Op mod 275 borgere ville ind på Ølstykke Bibliotek for at se den 25 minutter lange film om livet i Ølstykke i 70'erne, og en snes gæster måtte sendes hjem igen, da der ikke kunne stoppes flere ind i bibliotekssalen. Derfor besluttede foreningen at vise filmen igen måneden efter.

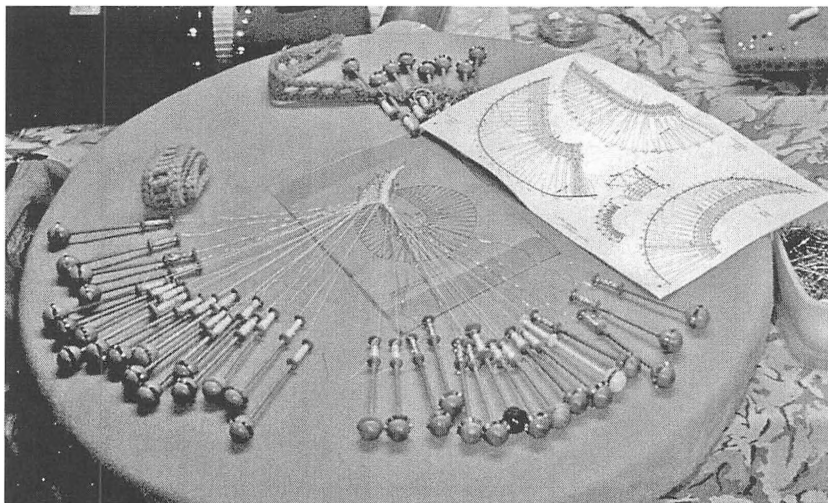
Filmen var en række småfilm, der blev klippet sammen, og vores nye formand Peter Ahrendt opfordrede borgerne i Ølstykke, til at aflevere flere private optagelser til Ølstykke Lokalhistorisk Arkiv, så de kan blive bevaret for eftertiden.

Filmen fik titlen: "Da Ølstykke fik vokseværk".

Fortæller på filmen var Alice Bredenbeck, der i et meget fint og klart sprog har indtalt informationerne. Gennem filmen får man et indtryk af en by, som stadig ikke var større, end at alle mødte op ved større begivenheder.

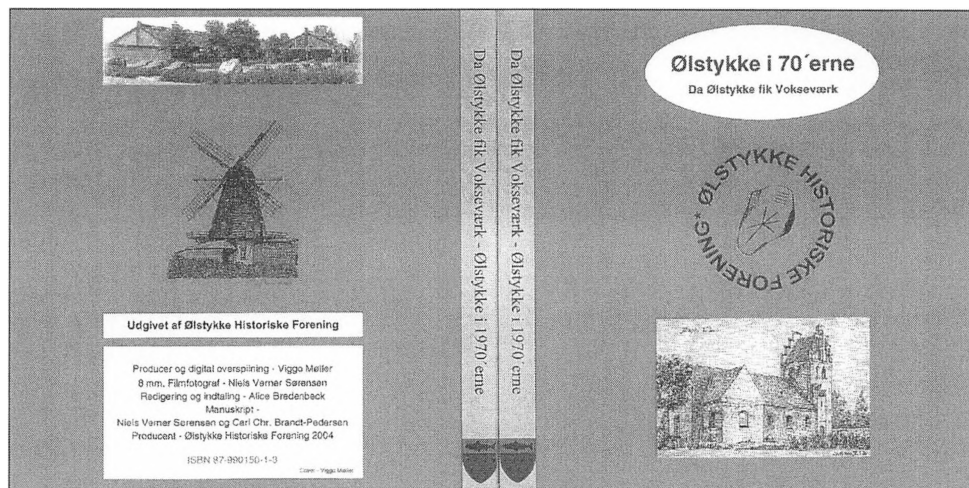
For som leder af Lokalhistorisk Arkiv Rolf Kjær-Hansen udtrykte det, er det særlige ved Ølstykke, at de fleste familier flyttede hertil i 70'erne, så her var en særlig nybyggerstemning. Det gav et sammenhold blandt mange, som på filmen kunne se det, de selv havde været med til at bygge op.

De første 150 film blev revet væk, så 2. oplag blev fremstillet allerede i december samme år.

Kniplinger fremstilles til pynteformål af fine tråde, oftest hør-garn. En speciel teknik anvendes, hvor trådene føres omkring nåle anbragt i mønstre på et kniplebræt eller – pude. Det bliver til gennembrudte flettede tråde i mønstre beregnet til pyntekraver og besætninger. Herhjemme er håndknyttede kniplinger fra Tønder de mest kendte.

*Ølstykke i 70'erne.
Da Ølstykke fik vokseværk.
Er produceret og overspillet
fra gamle 8 mm. smalfilm.
Fotografen er Niels Verner
Sørensen, og overspilning er
af Viggo Møller.
Stemmen på filmen er
Alice Bredenbecks.
Carl Christian Brandt-Peder-
sen og Niels Verner Sørensen
har skrevet manuskript.*

Kulturhistorisk museum

Alle de mange kræfter Historisk Forening har gjort ved frivilligt arbejde har virkelig båret frugt. I dag kan vi se tilbage på 40 år, hvor en lille kreds af fremsynede mennesker startede vores forening til nu, hvor Skenkelsø Mølle Museum er et lokalt aktivt og arbejdende museum.

Museets formål er blevet at indsamle, registrere, bevare, forske og formidle Ølstykke kulturhistorie og gøre samlingerne offentligt tilgængelige.

Driften er under Ølstykke Historiske Forening i samarbejde med Ølstykke Lokalarkiv med Rolf Kjær-Hansen i spidsen.

På museet har vi indrettet en skolestue til besøg af skoleklasser, hvor skoletjenesten under Thora Olsen tilrettelægger særlige undervisnings forløb og omvisning af skoleklasser både på arkiv og museum.

Møllen er åben hver tirsdag, hvor møllelauget åbner herlighederne med snurrende mølevinger, hvis vejret tillader det, og særlige arrangementer finder sted den første lørdag i måneden fra april til oktober.

Udenfor åbningstiderne kan grupper eller skoleklasser også få en aftale om besøg.

Resultatet af 40 års aktivitet er altså et stort tillykke værd.

Aktiviteter på møllen i dag

Til slut er det værd at fortælle lidt om de mange aktiviteter, der tilbydes i dag.

”Børn i biroller” er om, hvordan man producerede honning i gamle dage, som med biavlerforenings hjælp viste, hvordan biavler livet fungerede historisk med tavler og slynger.

Eller hvad med at bytte dig til en større kaktus ved en plante bytte dag, hvor alle kan bytte indbyrdes til spændende nye planter.

Du kan også komme til ”Tørre tærsk på Møllen” hvor det gamle tærskværk opstilles, eller du kan prøve at tærsk med plejl, et tærskeredskab fra middelalderen.

Demonstration af pileflet har også været en aktivitet, hvor man under vejledning selv kunne prøve kunsten.

”En PR dag for høns” med en fjerkræklub, som fortalte og vejledte om hønsehold i haven. Hvor også kyllinger, høns og haner var til salg.

Gamle børnelege, hvor styltegang, hesteskokast, tovtrækning og kornsækkehejs til møllens top kunne prøves samt hestevogns kørsel omkring i byen.

Gamle våben og renaissance dragter har vi også vist, med drabelige dueller på liv og død med daggert, som tiltaler enhver barnefantasi.

Roe- og græskarlygter i efterårsferien er besøgende børn blevet ret dygtige til. Det er naturligvis Hallo-ween, der også er blevet populært her hjemme. Roelygter er en dansk skik og efterårsferien hed i gamle dage kartoffelferie, så kartoffeltryk er et naturligt indslag.

Fest før fasten blev til fastelavn, og naturligvis er binding af fastelavnssris som i gamle dage også en fast tradition, og sådan kan vi blive ved. Et levende museum er et aktivt museum, og det er vores et bevis på.

Thora Olsen, skoletjenesten, underviser skoleklasser på møllen i gamle færdigheder og historiske skikke. Thora har sin vante gang på møllen og har et virkelig godt samarbejde med Historisk Forening. Hver tirsdag kan alle kommunens skoler komme efter aftale i møllehuset.

Der er et stort samarbejde mellem Historisk Forening og Lokalhistorisk Arkiv. Især mølledagene, hver første lørdag i måneden, er noget vi kan sammen.

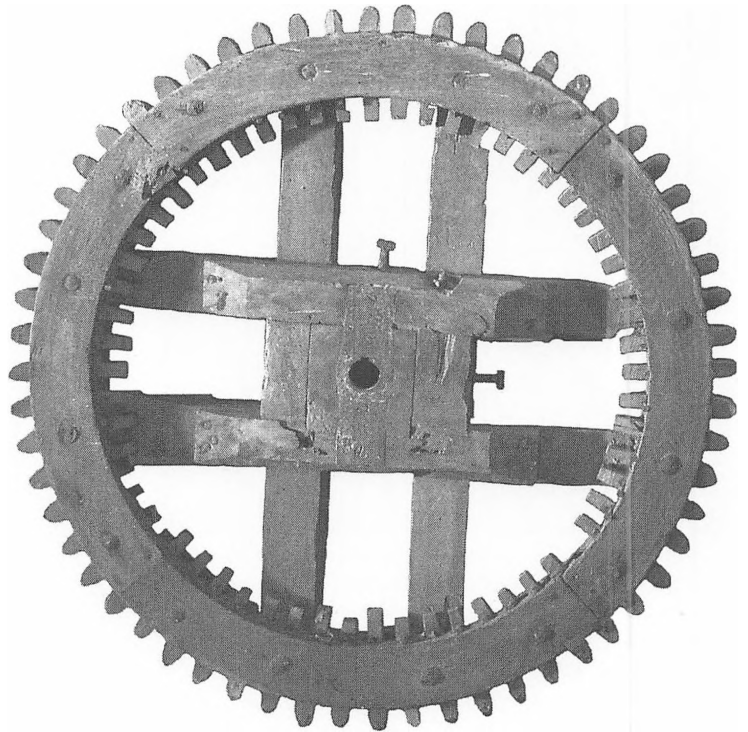
Her ses foreningens formand Peter Ahrendt med arkivets leder Rolf-Kjær Hansen ved en udflugt til Frilandsmuseet i Sorgefri i år 2008.

Dette var så fortid og nutid om Ølstykke Historiske forening.

Et stort tillykke med de 40 år og god vind i møllesejlene skal lyde fra os alle.

Ole Bjørn Andersen

Møllehjul fotograferet på Kalundborg Bymuseum 2009 af forfatteren.

Bestyrelsen 2009 samlet i møllehusets museum.

Personerne set fra venstre: Tove Ørsted Nielsen, Kaj A. Frandsen, Benthe Nielsen, Peter Ahrendt, Peder R. Iversen, Ingrid Christensen, John Møller, Ruth Cedervall og Knud Brandt.

*Lokalarkivet i arbejde ved indvielse af Stuehøj efter restaurering 2006.
Set fra venstre: Kirsten Flørning, Erhard Filtenborg, Rolf Kjær-Hansen og Jørgen Hvidemose.*

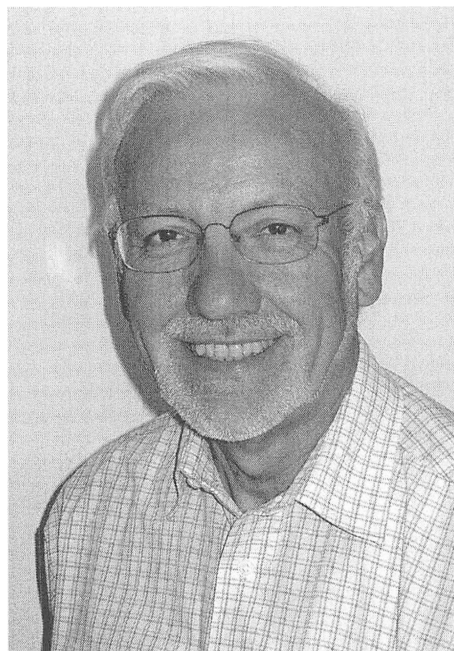

Efterskrift

Tillykke til Ølstykke Historiske Forening med 40 års jubilæet og den flotte bog, der er udgivet i denne anledning. Det er en fornøjelse at kunne lykønske en levende og aktiv forening. Egedal Kommune er jo forholdsvis ung, så derfor er den historiske dimension ekstra vigtig i at skabe en ny fælles identitet, der tager afsæt i kommunens forskelligheder. Vi skal jo kende fortiden for at forstå nutiden og kunne skabe fremtiden.

En af foreningens store fortjenester er bevaringen af Skenkelsø Mølle som et af Egedals historiske pejlemærker, hvor der til glæde for borgerne arrangeres mølledage med aktiviteter. Over tid har museet udviklet sig til et professionelt drevet museum, men stadig med Ølstykke Historiske Forening som en uundværlig del af museets drift, hvor den store frivillige indsats betyder, at møllen stadig arbejder og maler mel. Det forbilledlige samarbejde med Egedal Kommune omkring arkiv og museum er blot en del af foreningens mange aktiviteter, idet nærværende jubilæumsskrift giver smagsprøver på de mange ture, foredrag og bladudgivelser, det er blevet til gennem årene. Held og lykke med de næste 40 år.

med venlig hilsen
Svend Kjærgaard
Borgmester

STORHÅNDEN

HISTORISK FORENINGS BOMÆRKE

LÆS OM STORHÅNDEN OG FORENINGENS HISTORIE I 40 ÅR

I DETTE JUBILÆUMSSKRIFT

FORFATTET AF
OLE BJØRN ANDERSEN

